

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวที่ใช้ระบบการเรียนการสอนแบบโฮมสคูล เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม โดยในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้ทำการคัดเลือกกลุ่ม ตัวอย่างดังนี้

ประชากร

ประชากรที่นำมาศึกษา คือ ครอบครัวที่เลือกใช้วิธีการเรียนการสอนแบบโฮมสคูล ในการ สอนลูกๆ มาแล้วเป็นระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 1 ปี ตามรายชื่อทั้งหมดที่ทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ (สทศ.) มีอยู่ในปัจจุบัน และตามรายชื่อของครอบครัวที่ได้รับการแนะนำจากพ่อแม่ภายในกลุ่ม ครอบครัวโฮม สคูลซึ่งรวมแล้วในปัจจุบันมีครอบครัวโฮมสคูลอยู่ประมาณ 50 ครอบครัว

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยทำการศึกษา เรื่อง รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวที่ใช้ระบบการเรียน การสอนแบบโฮมสคูล มีจำนวนทั้งสิ้น 3 ครอบครัว

กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยเลือกเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) นั้นได้คัดเลือกจากเกณฑ์ ที่ ผู้วิจัยกำหนดไว้เป็นคุณสมบัติที่เหมาะสม ดังนี้

1. เป็นครอบครัวที่ใช้วิธีการเรียนการสอนแบบโฮมสคูลมาแล้วเป็นระยะเวลาไม่ต่ำ กว่า 1 ปี
2. เป็นครอบครัวที่มีความพร้อมและยินดีในการให้ผู้วิจัยเข้าไปสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ อย่างมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของครอบครัว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการวิจัยที่ไม่สามารถนำข้อมูลมาเจนนับได้ จึงใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีความสำคัญกับความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ โดยมีเครื่องมือที่สำคัญดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ผู้วิจัยได้สร้างกรอบคำถามในลักษณะคำถามปลายเปิด (Open Question) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ โดยไม่มีการจำกัดความคิดเห็นใด ๆ ของกลุ่มตัวอย่าง โดยแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้านประชากร และปัจจัยต่าง ๆ ของบุคคลในแต่ละครอบครัว เช่น อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ จำนวนบุตร เป็นต้น

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวระบบการสื่อสาร และลักษณะการสื่อสารระหว่างพ่อ แม่ ลูก ที่ได้มีการสื่อสารระหว่างกันในการเรียนการสอนแบบโฮมสคูลในแต่ละวัน และในกิจกรรมต่างๆที่ครอบครัวได้จัดขึ้นเพื่อถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิกของครอบครัว

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมแสวงหาข่าวสารของแต่ละครอบครัว ได้แก่ ความสนใจต่อเนื้อหาข่าวสาร การเลือกใช้สื่อแสวงหาข่าวสาร โอกาสในการได้รับข่าวสารจากสื่อ ต่าง ๆ สิ่งที่คาดหวังจากการแสวงหาข่าวสาร และปัญหา อุปสรรคในการแสวงหาข่าวสารพร้อมทั้งแนวทางที่ใช้แก้ไขปัญหาดังกล่าวเกี่ยวกับข่าวสารความรู้ที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอนแบบโฮมสคูล

2. แบบบันทึกภาคสนาม

บันทึกภาคสนามเป็นการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกต เพื่อป้องกันการลืม เป็นการช่วยตั้งสมมติฐานชั่วคราวในการวิเคราะห์ข้อมูลในสนาม ช่วยเรียบเรียงความคิดในการวางแผนงานต่อไป และเป็นการช่วยสรุปข้อมูลต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ โดยแบบบันทึกภาคสนามจะแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 การจดบันทึกสิ่งที่สังเกตได้ตามความเป็นจริง บรรยายอย่างละเอียดถึงสิ่งแวดล้อม สถานที่ บุคคล เหตุการณ์ และคำพูด

ส่วนที่ 2 เป็นส่วนที่ตีความเบื้องต้น โดยใช้แนวคิดทฤษฎีด้านรูปแบบ ลักษณะการสื่อสาร และการถ่ายทอดความรู้ประกอบการวิเคราะห์

ส่วนที่ 3 เป็นการกล่าวถึงวิธีการที่ผู้วิจัยได้ใช้ความสำเร็จหรือความบกพร่องที่ผู้สังเกตเกิดความรู้สึกส่วนตัว ปฏิกริยาของผู้ถูกสังเกต ตลอดจนข้อมูลที่อาจตกหล่นไป

3. เทปบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป เพื่อเก็บรายละเอียดของข้อมูลให้ครบถ้วนมากที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ เป็นการเริ่มต้นในการแนะนำตัวผู้วิจัย และทำความสนิทสนมกับกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา
2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-dept Interview) ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งคำถามแบบเจาะจงเฉพาะในประเด็นที่ลึกซึ้งและที่ต้องการศึกษาเท่านั้น
3. การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวิจัย ทั้งการสังเกตกิจกรรมที่เป็นกิจวัตรประจำวันและกิจกรรมในการเรียนการสอนของกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยนี้ ได้แก่

1. การจำแนกประเภทข้อมูลระดับจุลภาค

การจำแนกประเภทข้อมูลระดับจุลภาค ได้แก่ การจำแนกข้อมูลระดับคำหรือประโยค ที่เรียกกันว่า การวิเคราะห์กลุ่มคำ และการทำสารบบจำแนกประเภท กลุ่มคำ หมายถึง กลุ่มคำทางวัฒนธรรมซึ่งได้แก่ คำ ๆ หนึ่งซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมคำที่เกี่ยวข้องอีกชุดหนึ่งเพราะมีความหมายทางวัฒนธรรมร่วมกัน เช่น คำว่า ครอบครัว ในความหมายของครอบครัวที่มีการเรียนการสอนแบบ โฮมสคูล จะครอบคลุมคำอีกชุดหนึ่ง ได้แก่ พ่อ แม่ การเรียน การสอน วิถีชีวิต เป็นต้น

2. การเปรียบเทียบข้อมูล

การเปรียบเทียบข้อมูล คือ การแสวงหาความเหมือนและความแตกต่างที่มีอยู่ในคุณลักษณะ หรือคุณสมบัติของข้อมูลตั้งแต่ 2 ชุด ขึ้นไปอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างข้อสรุปที่กล่าวถึงลักษณะร่วม

กันและแตกต่างของข้อมูล 2 ชุดนั้น ข้อสรุปจะมีความเป็นนามธรรมมากกว่าเดิม และเริ่มมีความสามารถที่จะนำไปใช้สรุปได้มากกว่าหนึ่งกรณี

3. การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย คือ วิธีการหาลักษณะร่วมของรูปธรรมจำนวนหนึ่ง เพื่อทำข้อสรุปว่า รูปธรรมเหล่านั้นมีลักษณะอะไร เช่น ครอบครัวยุคหนึ่งให้ลูกเข้าวัดฟังธรรม ครอบครัวยุคหนึ่งให้ลูกเรียนรู้สิ่งรอบตัว ครอบครัวยุคหนึ่งให้ลูกทดลองประดิษฐ์สิ่งของจากเศษวัสดุ ลักษณะที่แตกต่างของแต่ละครอบครัวยุคอาจสามารถนำมาสร้างข้อสรุปได้ว่าพฤติกรรมของทั้งสามครอบครัวยุค คือ วิธีการเรียนการสอนแบบโฮมสคูล